2. Sünnetin Dindeki Yeri

Sünnet, Kur'an'ın yanında dinin ikinci ana kaynağını teşkil eder. Bu hüküm, Kur'an'ın ilgili ayetleri ve Peygamberimizin (s.a.v.) kendi sünneti ile ilgili beyanları ışığında, bütün İslam mezheplerinin görüşüdür. Konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de geçen pek çok ayetten iki tanesini örnek olarak verebiliriz. **"...Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz, Allah'ın azabı çetindir."[32] "Kim peygambere itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Kim yüz çevirirse (bilsin ki) biz seni onlara bekçi göndermedik."[33]**

Resulullah da kendisinin sünnetine uyulması konusunda şöyle buyurmuştur: *"Kim bana itaat ederse cennete girer kim de isyan ederse şüphesiz benden yüz çevirmiş olur"[34]*

Yine İslam âlimleri tarafından Kur'an'ın lafzıyla da vahiy olduğu, buna karşılık sünnetin lafzı değil manasının vahiy eseri olduğu ve Kur'an'ı açıklayıcı bir konumda bulunduğu belirtilir. Konuyu ifade eden iki ayet mealini örnek olarak verebiliriz: **"O, nefis arzusu ile konuşmaz. (Size okuduğu) Kur'an ancak kendisine bildirilen bir vahiydir."[35]**

"(Ey inananlar!) Peygamberin (sizi) çağırmasını aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın. İçinizden biribirini siper ederek sıvışıp gidenleri Allah gerçekten bilir. Artık onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belânın gelmesinden veya elem dolu bir azaba uğramaktan sakınsınlar."[36]

Kur'an'ın birçok ayeti muhkemdir, yani hükmü açıktır. Hz. Peygamberin sünnet ve hadislerinin de büyük çoğunluğu bu hükümlere tamamen uygun olup onları teyit eder. Birtakım ayetler ise mücmel, yani anlamı kapalı ve açıklanmaya muhtaçtır. Bu tür ayetleri açıklama görevi de Resul-i Ekrem'e aittir. Namaz emri bunun en açık örneğidir. Kur'an'da namaz birçok ayette emredilir ancak nasıl kılınacağı, kaç rekât kılınacağı, vakitleri, namazda kıraat gibi konular Kur'an'da yer almaz. Namazın kılınışını açıklayan hadisler sayesinde namaz ibadeti yerine getirilir. Zekât da böyledir; hangi maldan ne miktarda zekât alınacağı tamamen Peygamberimizin (s.a.v.) açıklamalarıyla bilinir. Çünkü ayette açıkça vurgulandığı gibi Resulullah müminler için tam bir örnektir: **"Andolsun, Allah'ın Resülünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır."[37]**

Sünnetin ve hadislerin önemi şu açıdan da değerlidir: Peygamber Efendimiz, sadece Kur'an-ı Kerim'i tebliğ etmekle, sadece birtakım emir ve tavsiyelerde bulunmakla yetinmedi. Tebliğ ettiği ve öğrettiği ilahî buyrukları hayatın bütün alanlarında uygulama imkânı da buldu. Yirmi üç yıla yaklaşan peygamberlik hayatı bunun için mükemmel bir fırsat sundu. Kur'an'ın muhafazası için her türlü tedbiri aldı. Evlilikleriyle mükemmel bir aile hayatı örneği sergiledi. Toplum içinde çıkan ve çıkması muhtemel olan problemleri halletti. Suçluları cezalandırdı. Devleti yönetmenin, orduyu sevk ve idare etmenin örneklerini sergiledi ve hiçbir zaman kendisini koymuş olduğu kanun ve kuralların üstünde görmedi. Kur'an da O'nu bu hususta şu şekilde desteklemiştir: **"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve**

32 Haşr suresi, 7. ayet.
33 Nisâ suresi, 80. ayet.
34 Buhârî, İ'tisâm, 2.
35 Necm suresi, 3-4. ayetler.
36 Nûr suresi, 63. ayet.
37 Ahzâb suresi, 21. ayet.

sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir."[38]

Biz bütün bu konuların ayrıntılarını, zamanın ve mekânın değişmesiyle, bireyin ve toplumun gelişim seyri içinde, nelerin değişip değişmeyeceğini sünnetten, hadislerden öğreniyoruz. İşte bütün bu sebeplerden dolayı sünnet ve hadisler, öncelikle dinî açıdan daima araştırılan ve üzerinde hassasiyetle durulan bir özelliğe ve öneme sahiptir. Sahabenin sünnete bağlılığı, Peygamberimizin (s.a.v.) ve O'nun uygulamalarının dindeki yerini anlama konusunda bizi aydınlatacaktır:

Abdullah İbni Ömer, Resul-i Ekrem'in:

"Sizden izin istediklerinde kadınların camiye gitmesine engel olmayınız." buyurduğunu rivâyet etmişti. Bunun üzerine oğlu Bilâl:

"Vallahi biz onları engelliyoruz." dedi. Babası Abdullah;

"Ben Resulullah şöyle buyurdu diyorum; sen, biz onları engelliyoruz diyorsun." diye oğlunu azarladı.[39]

DÜŞÜNELİM

Kur'an-ı Kerim'de **"Allah size leşi ve kanı haram kıldı."** *(Bakara suresi, 173.ayet)* buyrulmaktadır.

Peygamberimiz ise *"Size iki ölü ve iki kan helal kılınmıştır. İki ölü balık ve çekirge, iki kan da karaciğer ve dalaktır."* buyurmuştur.

(İbn Mâce, Et'ime, 31; Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2,s. 97.)

Bu hadis-i şerif, yukarıdaki ayetin mânasına nasıl bir katkıda bulunmaktadır? Bu hadis olmasaydı, balık, karaciğer, dalak gibi ürünleri yemenin hükmü ne olurdu? Düşünelim.

DEĞERLENDİRELİM

Peygamber Efendimiz Muâz b. Cebel'i kadı olarak Yemen'e gönderdiği zaman ona şöyle sordu:

- Sana bir dava getirildiğinde nasıl karara bağlayacaksın?

Muâz:

- Allah'ın kitabına göre, diye cevap verdi.

Peygamberimiz:

-Peki, aradığın hükmü Kur'an'da bulamazsan ne yapacaksın? diye sordu.

Muâz:

-Resulullah'ın sünneti ile karar vereceğim, dedi.

Resulullah:

- Peki ya aradığın hükmü sünnette de bulamazsan ne yapacaksın? diye sordu.

Muâz:

- İşte o zaman kendi görüşümle karar vereceğim, dedi.

Bu cevaptan pek memnun olan Resulullah:

- Elçisinin elçisini başarıya ulaştıran Allah'a hamd olsun, diyerek Muâz'ı onayladı.

(Tirmizî, Ahkâm, 3.)

Peygamber Efendimiz ve Muâz b. Cebel arasında geçen bu konuşmayı Kur'an ve Sünnet'in hayatımızdaki yeri açısından değerlendiriniz.

38 Nisâ suresi, 59. ayet.
39 Ahmed İbni Hanbel, Müsned, C II, 90.